

การศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมและศิลปะการใช้ภาษา
ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่ประพันธ์โดย ระพี เรือนเพชร

A STUDY OF SOCIOCULTURAL REFLECTIONS AND THE ART OF LANGUAGE
USE IN LUK THUNG SONGS COMPOSED BY RAPI RUEANPHET

อริยะ ฐปบุชา¹

Ariya Thoobucha

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมและการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรม ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพและการแสดงถึงความมีน้ำใจของคนไทยด้วยกัน ในวรรณกรรมเพลงสะท้อนให้เห็นค่านิยมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ค่านิยมคนมีทรัพย์สินเงินทอง การมีคุณธรรมโดยเฉพาะความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู และความจริงใจ สุดท้ายคือค่านิยมแสดงความรักชาติ เพลงของระพี เรือนเพชร ยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ประเพณีการบวช การแต่งงาน ส่วนความเชื่อก็เป็นเรื่องบาป บุญคุณโทษ และการเคารพพระรัตนตรัย ส่วนศิลปะการใช้ภาษา พบว่า มีการใช้ภาษาปากมากที่สุด รองลงมาเป็นการใช้ภาษาภาพพจน์ การเล่นคำ และการใช้คำสัมผัสตามลำดับ การใช้ภาษาดังกล่าวถือเป็นศิลปะที่สร้างความไพเราะให้แก่วรรณกรรมเพลงให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรม, การใช้ภาษา, วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง, ระพี เรือนเพชร

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Graduate Student, Thai Studies Program, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University Email: .lekariyalekariyalekariya@gmail.com

* Manuscript received February 15, 2021; revised March 28, 2021 and accepted April 18, 2021

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพลงไทยนั้นนับว่ามีวิวัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานนับตั้งแต่เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เพลงเกี่ยวข้าว เพลงหมอลำหมอลำแคน เพลงบอกรวมมาถึงเพลงลูกทุ่ง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2534, หน้า 24) มีพระราชดำรัสว่า

เนื้อเพลงลูกทุ่งมักจะสะท้อนภาพชีวิตจริงของคน ปრაกฏการณ์ทางธรรมชาติ การเกิดสงคราม ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองได้เป็นอย่างดี ใช้ภาษาที่เรียบง่าย เข้าใจ และจำง่าย ฟังแล้วไม่ต้องแปลความหมาย เหนือไปกว่านั้นเพลงลูกทุ่งยังสรรหาคำที่กระทบ กระเทียบเปรียบเปรย มีสำนวนกระแนะกระแหนเจ็บๆ คันๆ มาเสนอได้หลายรูปแบบเรียกได้ว่าเข้าถึงใจคนฟังได้ในเวลาอันรวดเร็ว คุณสมบัติในข้อที่ว่าบันทึกเหตุการณ์ได้ดีนี้เอง เป็นคุณสมบัติพิเศษที่เพลงชนิดอื่นทำได้ไม่ดีและมีความหลากหลายเท่าเทียมกับเพลงลูกทุ่ง

นอกจากนี้ พระองค์ยังได้พระราชนิพนธ์เพลงลูกทุ่ง “ส้มตำ” เอาไว้ด้วยซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาญาณและความสนพระทัยของพระองค์ในด้านนี้เป็นอย่างดี

เพลงลูกทุ่งจึงมีเนื้อหาสาระและท่วงทำนองที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งวัฒนธรรมไทย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเพลงลูกทุ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไทย

เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงไทยที่มีลักษณะเฉพาะของการประพันธ์เพลงซึ่งจะมีการใช้ภาษาแบบเรียบง่าย โดยอาศัยเรื่องราวของชีวิตของคนพื้นบ้าน เป็นตัวช่วยสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมผ่านทางถ้อยคำ และภาษาที่ใช้ในการประพันธ์เพลงจะมีการใช้คำแบบเรียบง่าย สื่อความหมายชัดเจน เพลงลูกทุ่งที่เป็นลูกทุ่งเฉพาะถิ่นมักมีการสอดแทรกภาษาท้องถิ่นไว้ด้วย ลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้ฟังได้รับอรรถรสในการฟังอย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ที่นิยมฟังเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่มักเป็นคนต่างจังหวัด มักมีการใช้คำบางสถานที่และอาจเป็นชื่อจังหวัด เมือง หรือสถานที่สำคัญ การระบุสถานที่เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจินตนาการถึงบรรยากาศหรือสภาพพื้นที่นั้น ๆ ได้ชัดเจนขึ้น

เพลงลูกทุ่งเป็นสื่อที่เป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่างเมืองและชนบท เพราะได้ประยุกต์เอาศิลปะและวัฒนธรรมจากชนบทมาปรุงแต่งด้วยรูปแบบทางศิลปะและวัฒนธรรมในเมือง เช่น นา เอาจังหวะราวเพลงพื้นบ้านมาเสนอใหม่โดยใช้ดนตรีสากล ในด้านเนื้อหานั้นเป็นการถ่ายทอดเชื่อมโยงข่าวสารจากในเมือง ไปสู่ชนบท ซึ่งข่าวสารต่าง ๆ ที่เพลงลูกทุ่งส่งออกไปสู่ชนบทนั้นประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ที่ใช้ร่วมกันระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท รวมไปถึงความทันสมัยต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน

ระพี เรือนเพชรเป็นนักแต่งเพลงให้แก่ศิลปินหลายคนที่มีชื่อเสียง ตั้งแต่ พ.ศ. 2517 จนถึง พ.ศ.2539 เช่น ชูย์ ญาติโยม ยอดรัก สลักใจ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ ทศพล หิมพานต์ สุพรรณ สันติชัย สายัณห์ สัญญา เป็นต้น ท่านเป็นครูเพลงที่มีความสามารถในการใช้ลีลาภาษาในการประพันธ์เพลงได้อย่างไพเราะ และน่าสนใจ ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงอารมณ์ในการฟังได้เป็นอย่างดี ด้วยการใช้ศิลปะทางภาษาในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกไปตามท่วงทำนองเพลง ทำให้เกิดสุนทรียะ และเกิดความสะดวกอารมณ์แก่ผู้ฟัง มีลักษณะเด่นที่ใช้คำแบบเรียบง่าย สื่อความหมายชัดเจน ตรงไปตรงมา ด้วยการใช้คำต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาต่างประเทศ การใช้คำแสลง การใช้ภาษาปาก คำอุทาน เป็นต้น ลักษณะลีลาการใช้ภาษาเหล่านี้ช่วยให้เข้าถึงจิตใจคนฟังได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาของศุภยง พันธุมโกมล (2537, หน้า 167) พบว่า เพลงไทยลูกทุ่งจะใช้ภาษาง่ายตรงไปตรงมา บอกถึงความรู้สึกจากใจ และบรรยายให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ลักษณะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งในปัจจุบันยังมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ในเรื่องของเนื้อหา แนวคิดและรวมไปถึงการใช้ภาษา มีการนำคำบางคำมาใช้ในการประพันธ์เพลงเพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึก เน้นในเรื่องการใช้อารมณ์ บางครั้งการใช้ภาษา ในวรรณกรรมเพลงมักได้รับการกล่าวถึงในแง่ของการทำลายภาษาอยู่เสมอหรือทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทาง ไม่เหมาะสมไม่ควร เป็นต้นว่า ใช้ภาษาไม่ประณีต ไม่มีสุนทรียภาพ “หากจะหาความสวยงามในบทเพลงสมัยนี้ เห็นที่จะหาได้ยาก” (สัจภูมิ ละออ, 2540, หน้า 12)

จากการสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร มีความโดดเด่นในเรื่องการใช้คำ สื่ออารมณ์ การใช้คำซ้ำ การใช้คำสัมผัส การใช้คำภาษา ต่างประเทศและการใช้คำแสลง นอกจากนี้แล้วผลงานการประพันธ์เพลงของระพี เรือนเพชร ยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี สังคมร่วมสมัยกับที่บทเพลงนั้น ๆ ได้ประพันธ์ขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมเพลงของระพี เรือนเพชร ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์เพลงที่มีความรู้และความสามารถในการใช้ลีลาภาษาได้อย่างน่าสนใจ และสะท้อนให้เห็นถึงสังคมวัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมของยุคสมัยที่ประพันธ์เพลงนั้น ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร
2. เพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร ที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ จำนวน 49 บทเพลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทำให้เห็นภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร
2. ทำให้เห็นการใช้ภาษาในการประพันธ์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร
3. ทำให้เป็นแนวศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงของผู้ต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมและการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการพรรณนาอธิบายเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรม และการใช้ภาษาในการประพันธ์ โดยมีขอบเขตการวิจัยเป็นการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ จำนวน 49 บทเพลง

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ “ภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมและการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร” ผู้วิจัยพบว่า วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชรเท่าที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ จำนวน 49 บทเพลง ได้สะท้อนให้เห็นภาพสังคมวัฒนธรรม ซึ่งจำแนกออกได้ 4 ประเด็นคือ ภาพสะท้อนครอบครัว เศรษฐกิจ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาพสะท้อนด้านครอบครัว

1.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นความรัก ความห่วงใยที่สมาชิกครอบครัวมีให้กัน ไม่ว่าจะทุกข์หรือสุข ครอบครัวก็พร้อมที่จะอยู่เคียงข้างกัน เช่น เพลงอยู่เพื่อลูก แสดงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในครอบครัว ดังที่ว่า

รัก บาบพท ลูกคนพ่อใครอย่างไร

ไม่หายปมด้อย แม่ มีสองมือคือให้

โอบลูกไว้ไม่ให้ ละห้อยคอย แม่คอยวันลูกสุขใจลูก

อย่างกังวล ถึงปมด้อยตนคน เขาว่าอย่าไป..น้อยหน้าใจ

แม้อยังห่วงใยอย่างไร ไม่ทิ้งลูก

(อยู่เพื่อลูก)

จากเนื้อเพลงดังกล่าว เป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ผู้เป็นแม่นั้นมีต่อลูก ไม่ว่าจะผู้เป็นพ่อทุบตีและทำร้ายร่างกายผู้เป็นแม่ และได้ทิ้งลูก ทิ้งครอบครัวไปมีภรรยาใหม่ แต่ถึงอย่างไรผู้เป็นแม่ก็จะคอยปกป้องลูกและอยู่เคียงข้างลูกเสมอ จะไม่ทิ้งลูกไปไหน

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก พบว่า วรรณกรรมเพลงสะท้อนเรื่องการมอบความรัก ความเข้าใจให้แก่กันของคู่รัก ปรากฏให้เห็นถึงการรักเดียวใจเดียวและการมีความรักที่มั่นคงต่อกันอย่างชัดเจน รวมถึงการยกย่องให้เกียรติกัน ในสังคมปัจจุบันความซื่อสัตย์ต่อกัน จัดเป็นคุณธรรมที่จำเป็น เช่น เพลงนักรบชายแดน

อาครุเดียวคายดั่งกินที่ไร้แฟน คิดถึงแฟนจากไกลไปเสียนาน
เขาไปประกาศให้คนทั้งชาติชื่นบาน เชื้อชายชาญสมชายใจหาญกล้า
ตอนเธอก่อนจากฉัน ไปชายแดน ฉันยังจำแม่นถึงคำสัญญา
เธอเคยได้บอกฉันนี้ไม่นานถึงปีเธอจะมา เฝ้ารอสัญญา นักรบชายแดน.

(เพลงนักรบชายแดน)

จากบทเพลงข้างต้น เป็นการกล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักที่มีให้กัน ไม่ว่าจะจากกันไปนานเท่าใดก็จะรอคอยกัน เพราะฝ่ายชายต้องไปทำหน้าที่รักษาความสงบชายแดน ทำให้คู่รักทั้งคู่เกิดความคิดถึงกัน นึกถึงคำมั่นสัญญาที่ให้กันไว้ และจะรักเดียวใจเดียว ซื่อสัตย์ ต่อกัน เฝ้ารอการกลับมาของคู่รัก

1.3 การเลือกคู่ครอง พบว่า บทเพลงสะท้อนเรื่องการให้ความสำคัญในการเลือกคู่ ซึ่งเป็นการเลือกคู่ที่ใช้ความรักความพึงพอใจของคนเป็นเกณฑ์ หนุ่มสาวมักเลือกรักคนที่ตนพึงพอใจตามทัศนคติความมุ่งหวังของตนเอง เช่น หน้าตา หรือฐานะ ดังในเพลงเลิกเมียบอกมา

หล่อดี อะไรก็ดีเสียคาย ไม่ดี ที่มีเมียแล้ว
หล่อจ้ง ฉันยัง อยากแซวถึงมีเมียแล้ว ก็หะหะหะ
ก็คนอะไรน่าดู ได้ควงได้คู่ไม่เงิน ไม่เคอะ

(เพลงเลิกเมียบอกมา)

จากบทเพลงข้างต้น เป็นการกล่าวถึง การที่ฝ่ายหญิงชื่นชมฝ่ายชายว่า หน้าตาดี หล่อดี และมีดีทุกอย่าง ตรงตามใจตนเองนั้นต้องการ และใฝ่ฝันเอาไว้ หากได้คู่ครองแล้วจะทำให้รู้สึกดี ไปไหนด้วยแล้วรู้สึกไม่เงินอาย แต่เสียคายที่ชายที่กล่าวในบทเพลงนี้มีภรรยาแล้ว ตนจึงขอปฏิเสธที่จะเป็นมือที่สาม แต่ถ้าชายกลับมาโสดแล้ว จึงค่อยสนใจ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมมีการเลือกคู่ครองจากหน้าตาดี เป็นอันดับแรก จึงมีพิจารณาส่วนดีอื่นๆ ตามลำดับ

2. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

จากการวิเคราะห์บทเพลงที่ประพันธ์โดยระพี เรือนเพชร จากบทเพลงทั้ง 49 เพลง ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ถึงอาชีพการงานในยุคสมัยนั้น พบว่ามีรายละเอียดต่อไปนี้

แม້ยามนอนขอพรวอนพระให้ ที่สิ่งสถิตจงมาพิชิตโทษภัย
นักรบไทยทุกคนจงขวัญดี
ยังรอเธออยู่ทุกคืนและวัน สัญญาจำมั่นถึงนานนับปี
ถึงเธอจะขาดทั้งแขนขา น่องก็บูชาน้ำใจพี่
รักเดียวหวังคืนนักรบไทยแลนด์ รักเดียวหวังคืนนักรบไทยแลนด์.
รักเดียวหวังคืนนักรบไทยแลนด์..รักเดียวหวังคืนนักรบไทยแลนด์

(เพลงนักรบชายแดน)

จากบทเพลงข้างต้น เป็นการกล่าวถึงความรู้สึกของฝ่ายหญิง ที่รอคอยการกลับมาของฝ่ายชายที่ไปทำหน้าที่เป็นทหาร ปกป้องชายแดนของประเทศชาติ ไม่ว่าจะฝ่ายชายจะกลับมาในสภาพแบบใด ฝ่ายหญิงรับได้และของบูชาหัวใจของฝ่ายชายที่เสียสละเพื่อแผ่นดิน จากบทเพลงนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของอาชีพ ทหาร ที่ทำหน้าที่ ปกป้องแผ่นดินไทยและเคารพให้เกียรติอาชีพทหารเป็นอย่างมาก

นับแต่อดีตมาเป็นประเทศเกษตรกรรม เริ่มจากแต่ละบ้านมีการเพาะปลูก เริ่มจากการปลูกพืชผักเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน และเมื่อเริ่มมีการเพาะปลูกได้ปริมาณมากขึ้นก็เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน ในบริเวณใกล้เคียงกัน และได้พัฒนาจนกลายมาเป็นการค้าขาย และต่อมาก็เป็นประเทศเกษตรกรรมอย่างเข้มข้นกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรไทยมีอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรไม่น้อยกว่าสามสิบล้านคน จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่บทเพลงของระพี เรือนเพชร นั้นเป็นบทเพลงในภาคกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่ม จึงมีการพูดถึงการทำไร่ ทำนา ในยุคสมัยที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่ก็มี การสอดแทรกปัญหาของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในยุคนี้ ๆ ด้วย ในเพลงจึงได้บรรยายเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม ทั้งทำไร่ ทำนา และบรรยายถึงความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานและต้องจากลาไปกับคนรักเพื่อหน้าที่ในการทำงาน ดังในเพลง สาวชนบท

ทำนา ทำไร่ไม่เคยได้ไป เมืองกรุง
ก็เรา ชาวทุ่งไม่เคยไปขู่ กรุงไกล
ว่างๆ ก็ฟังเสียงเพลงเบื้อเพลง ก็ฟังนิยาย
ฟังไป เสร้าไปคุณแม่เลยไล่ เข้าครัว.....
เข้าครัว ก่อไฟจะแกงอะไร กันดีละแม่
แม่บอก ดอกแคให้เอามาผัด มาคั่ว
ปลา ร้า ปลาจ่อมหอมๆ ตั้งอยู่ในครัว
หยับ มาเป็นตัวๆเอ้า เอ้าใส่ กระจม้งไบบัวเอาหล่นจิ้มถั่ว แต่งกวา
กำลัง กินข้าวได้ยินเสียงอ้าว เครื่องไฟ
ฟังดู จำได้เขาบอกมีหนัง ขายยา บอกแม่อยากไป เหลือเกิน

(เพลง สาวชนบท)

จากบทเพลงข้างต้น ได้กล่าวถึงความรู้สึก และวิถีชีวิตของคนชนบทกับเมืองกรุงที่มีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้าน การประกอบอาชีพ รวมไปถึงเรื่องการหุงหาอาหาร ที่มีลักษณะและกรรมวิธีที่แตกต่างกันกับสังคมเมือง การใช้วิถีชีวิตในชนบทการหุงหาอาหารจะมีความพิถีพิถันมากกว่า เพราะด้วยเวลาที่มีมากกว่า ไม่ต้องแข่งขันหรือแครงแย่งกันเหมือนอย่างในเมืองกรุง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในบทเพลงนี้ก็ได้อ้างถึงความคิดของคนชนบทว่า หากมีลูกหลานเติบโตแล้ว และพอที่จะสามารถประกอบการทำงานได้แล้วก็จะส่งลูกหลานเข้าเมืองกรุง เพราะหวังว่าเมืองกรุงเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่ดีกว่าชนบท จึงได้ส่งลูกไปเป็นกรรมกรหรือทำงานอยู่ที่เมืองกรุง

2.2 ภาพสะท้อนด้านรายได้

ภาพสะท้อนด้านรายได้เป็นภาพสะท้อนที่ทำให้สามารถมองเห็นถึงสภาวะการดำรงอยู่ของสังคมและสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ซึ่งประสานด้วยกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจอันเป็นเรื่องราวธรรมดาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของมนุษย์ ดังในเพลงตายยากกล่าวถึงเพื่อนที่พบกัน รับประทานข้าวด้วยกัน แต่ห้ามพูดเรื่องเงิน

กินข้าว มาหรือยังเอาเชิญเชิญนั่ง

คืมน้ำเย็นนั้นจะทานเบียร์สิงห์ หรือจะยิงโคบาล

เลี้ยงกัน ไม้อันถือเป็นวันบังเชิญนั่งก่อน

จะนอนเอนกายเชิญตามสบาย อย่าไปมัวเงินเชิญเลย

จะคุยจะเล่าเรื่องใด ไม่เก่า เล่ามาอย่าเมินเชิญเอาเชิญแต่เรื่องเงิน ห้ามคุย

(เพลงตายยาก)

จากบทเพลง ตายยาก สามารถวิเคราะห์ตามบทเพลงได้ว่า ในยุคสมัยนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความมีน้ำใจของสังคม มีอะไรช่วยได้เต็มใจช่วยได้หมด แต่ปิดท้ายด้วยว่า เรื่องเงินห้ามคุย แสดงว่าสังคมสมัยนั้นไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของฐานะการเงิน คนจน คนร่ำรวย แต่ให้ความสำคัญในเรื่องของความมีน้ำใจ อยู่กันแบบสังคมที่ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีความห่วงใย และน้ำใจให้แก่กันมากกว่า เรื่องของทรัพย์สินเงินทอง

3. ภาพสะท้อนด้านค่านิยมของยุคสมัย

3.1 ค่านิยมด้านฐานะ พบว่า บทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงสังคมนิยมคนมีทรัพย์ โดยการนำเอาทรัพย์สินมาเป็นเครื่องจูงใจ มากกว่าแสดงความจริงใจในเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงความเสียสละที่ขอทรัพย์สินคืนค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นามธรรม หมายถึง นิยมในสิ่งที่จับต้องไม่ได้ รับรู้ได้ด้วยจิตใจเท่านั้น ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนและการให้อภัย ความกตัญญูทศเวทที่ทั้งต่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ และต่อพ่อแม่ ซึ่งได้วิเคราะห์เกี่ยวกับบทเพลงไว้ในหัวข้อ การเลือกคู่ครองและความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในด้านบุคคล ที่รักชอบกันที่หน้าตา บุคลิกภาพเป็นหลัก และในบางบทเพลงมีการสะท้อนภาพของความซื่อสัตย์ต่อคนรักอย่างจริงใจ

3.2 ค่านิยมด้านวัตถุ เป็นค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินเงินทองและสิ่งของ ดังในเพลงวันแรกแจกเพจ

เจอกันวันแรก เอ้าแจกเพจคุยกันงานเสร็จ เอาเพจคืน
โอะฮะ โอะฮุนอยู่ไม่เย็น จะต้องคืนเขาไปรักเรา เป็นต้องแจกเพจ
เสริมเพจ ต้องแค่คิดไปเชื่อเขาแล้วเราฝันค้าง
โดนหลอกหลงพรางพีกี่ยังหลอกใช้ ให้เพจมาพอกยกฟอร์ม
เราก็ดีพร้อมเลยยอม ๆ เขาไป

(เพลงวันแรกแจกเพจ)

บทเพลงแสดงการใช้ เพจ (pager) หรือเครื่องรับข้อความติดตามตัว ที่สามารถส่งข้อความสั้น ๆ เข้าเครื่องรับสัญญาณได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทันสมัยที่สุดในยุคหนึ่ง ก่อนการพัฒนามาใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือในเพลงรายแล้วชอบลิ้ม

ตอนมีไม่เคยจะมา พอจนละจ้่าละมาทุกที
ยามมีไม่เคยมาเยี่ยม พอจนหน้าเกรียมละก็เหลียมมาที่
เธอมาหาฉันที่ไร มีแต่เรื่องวุ่นใจทั้งปี
พอมหาหาฉันวันใด ต้องกลุ่มใจอย่างโน้นอย่างนี้
ตอนดีไม่เคยมาบอก ทุกทนจนตรอกแล้วมาบอกทุกที
ตอนมีไม่มองรถเมล์ เอาเฮต้องไปแท็กซี่
เหล่าไทยเขายังไม่ทาน ฟังเหลือประมาณเหมทานแรมนี้
ข้าวปลาไม่ทานในบ้าน ต้องไปนั่งร้านภัตตาคารอย่างดี
ตอนมีไม่เคยจะมา พอจนละจ้่าละมาทุกที
ยามมีไม่เคยมาเยี่ยม พอจนหน้าเกรียมละก็เหลียมมาที่
ยามจนกัวยเดียวในซอย กินอร่อยราคาก็น้อยดี

(เพลง รายแล้วชอบลิ้ม)

บทเพลงสะท้อนให้เห็นความสำคัญของผู้ที่มีเงินว่ามีผู้ไม่มีเงินเข้ามาพบปะ เสมอ อีกทั้งยังเปรียบเทียบบรรณานิยมในการใช้ชีวิตของผู้ที่มีและไม่มีฐานะ เช่น ตอนมีเงินก็จะไม่นั่งรถเมล์แต่จะใช้รถแท็กซี่ สุราที่ผลิตในประเทศไทยก็ไม่นิยม กลับไปนิยมสุราที่มาจากต่างประเทศ อาหารก็ไม่รับประทานในบ้านต้องไปรับประทานอาหารภัตตาคารซึ่งมีราคาสูงกว่า เป็นต้น

3.3 ค่านิยมความรักชาติ เป็นความรู้สึกรักและเสียสละต่อชาติ พบในเพลงนักรบชายแดน ที่สะท้อนความรักชาติของทหาร ดังในเพลงนักรบชายแดน

...อาครุเดียวตายคังคิ่นที่ไร่แฟน คิดถึงแฟนจากไกลไปเสียนาน
 เขาไปประกาศให้คนทั้งชาติขึ้นบาน เชื่อชายชาญสมชายใจหาญกล้า
 ตอนเราก่อนจากฉันไปชายแดน ฉันยังจำมั่นถึงคำสัญญา
 เธอเคยได้บอกฉันนี้ ไม่นานถึงปีเธอจะมา เฝ้ารอสัญญาณนักรบชายแดน.
 อยู่ป่าเปล่าเปลี่ยวน่ากลัวน่าเสียววังเวง ขอเสียงเพลงส่งไปถึงชายแดน
 แม้เธอฟังอยู่โปรดจงได้รู้ใจแฟน เพลงนี้แทนใจจริงหญิงคนชื่อ
 จงมีแต่สุขทุกข์ใจอย่ามา แม้ใครคิดกล้าฆ่ามันให้ลือ
 ให้นามกระต๊อเรื่องคู่ฟ้า เมืองไทยโสภานลือชื่อ ให้นามระบือนี้อีกคนไทย.
 (เพลงนักรบชายแดน)

เนื้อเพลงข้างต้นนี้ สะท้อนความรักในสองระดับ คือ ความรักระหว่างหนุ่มสาวกับความรักชาติ ค่านิยมความรักชาติในบทเพลงนี้สะท้อนผ่านหน้าที่ชายทหาร ซึ่งต้องไปปฏิบัติหน้าที่ยังชายแดน หญิงคนรัก ซึ่งเปรียบเสมือนกองหลังก็ได้แต่อวยพรและส่งกำลังใจให้ อีกทั้งจากวรรคที่กล่าวว่า “เขาไปประกาศให้คนทั้งชาติขึ้นบาน เชื่อชายชาญสมชายใจหาญกล้า” แสดงให้เห็นว่า ทหารที่ไปรับใช้ชาติเป็นความภาคภูมิใจในความกล้าหาญนั้นและสร้างความ “ขึ้นบาน” ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ หากทหารสามารถสังหารศัตรูได้ ก็เชื่อว่าเป็นการกระทำเพื่อชาติ และจะยิ่งชูศักดิ์ศรีความเป็นชาติได้

4. ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ

การศึกษาภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในบทเพลงที่ประพันธ์โดย ระพี เรือนเพชร ในด้านวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อ ดังนี้

4.1 ประเพณีการบวช ที่กล่าวถึงบรรยากาศ และความรู้สึกของผู้ที่จะบวช เพลงสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีงานบวช ตามประเพณีไทยนั้นยึดถือกันมาว่าชายหนุ่มทุกคนจะต้องบวชเรียนเพื่อแสดงความกตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณ และเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยที่เนื้อเพลง บอกถึงให้คนรักคอยคนที่กำลังจะบวชเพื่อทดแทนบุญคุณ และขอให้คู่รักมาร่วมในงานบุญนี้ด้วยพบในเพลงแฟนนาค เพลงพุ่มนี้ที่จะบวช หรือเพลงพี่ทิดชิดหน้อย

4.2 ประเพณีแต่งงาน คือการกล่าวถึงงานมงคลสมรส ขึ้นตอนพิธีการสมรส การรอคอยชายคนรักให้มาสู่ขอ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของ คนไทย ที่ถือปฏิบัติกันมาช้านาน ซึ่งควรปฏิบัติให้ถูกต้องตามครรลองเพื่อความเป็นสิริมงคลพบในเพลง ถ้าหลอกบอกด้วย เพลงอยากแต่งอย่าต่อ เป็นต้น

4.3 ความเชื่อ พบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ โลกหลังความตาย ในบทเพลง หลวงพ่อคุณช่วยด้วย และเพลงอาลัยฝั่ง

ด้านการใช้ภาษา

บทเพลงเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง ที่อาศัยวรรณศิลป์ ซึ่งหมายถึงศิลปะการใช้คำและการใช้สำนวนโวหาร อันเกิดจากลีลาการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความงดงามทางภาษา เป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ และส่งผลให้เพลงเกิดความไพเราะ ชាប់ซึ่ง ประทับใจ จากการศึกษาพบว่า ผู้แต่งนำเสนอการใช้ภาษาที่โดดเด่น 4 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำสัมผัส การเล่นคำ การใช้ภาษาปาก และการใช้ภาพพจน์

1. การใช้คำสัมผัส

1.1 สัมผัสสระ

สัมผัสสระ คือ การสัมผัสของคำที่ประสมด้วยเสียงสระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน การวิเคราะห์สัมผัสสระพบ 3 ลักษณะ คือ สัมผัสสระแบบไม่บังคับฉันทลักษณ์ สัมผัสสระคล้ายรูปแบบกลอนสุภาพ และสัมผัสสระคล้ายรูปแบบกลอนหัวเดียว เช่นเพลงหลวงพ่อกุณช่วยด้วย

กราบหลวงพ่อกุณขออนุญาตมาเมตตาอุกด้วย

ลูกเกิดจนปัญญาเรื่องเกิดมาไม่รวย

แต่มีแฟนสวยธรรมดาโมสังโหม

ใกล้แล้ววันลาเมื่อชายใหม่มานั่งจู้จุกอ้อ

มาคู้ผู้มีตั้งคั่งนั่งรถยนต์เปอร์โย

โถเราเป็นแค่คนแก้มอเตอร์ไซด์...

บทเพลงข้างต้นปรากฏสัมผัสสระ เป็นการสัมผัสในวรรคเดียวกัน ได้แก่ คำว่า “มา-ตา” , “ญา-มา” , “ลา-มา” , “จู้-จุก” , “คี้-มี” , “ตั้ง-คั่ง” และ “แก-แก” การสัมผัสข้ามวรรค ได้แก่ คำว่า “ด้วย-รวย-สวย” และ “โหม-อ้อ-โย-โถ”

1.2 สัมผัสอักษร

การสัมผัสอักษร หมายถึง การใช้พยัญชนะเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมาเรียงชิดกันหรือมีคำอื่นมาคั่น ตั้งแต่สองคำขึ้นไป เพื่อเพิ่มความไพเราะทางเสียง และทำให้เนื้อหาของบทเพลงมีความหมายและมีความไพเราะยิ่งขึ้น เช่น เพลงธิดาชาวทุ่ง

สวนนานหวานตา ธิดาชาวทุ่งมุ่งใจให้นางทุมเทถากถาง

ตั้งตัวก่อนตายเตรียมพร้อมยอมพลีภักดีทั้งชาติ

ไม่กลัวไม่กลัวให้น้องเป็นนาย ถ้าได้เป็นแฟน

บทเพลงมีการใช้สัมผัสอักษร อักษร “ท” และ “ถ” ซึ่งออกเสียงพยัญชนะเดียวกันคือคำว่า “ทุ่มเท ตากถาง” อักษร “ต” คือคำว่า “ตั้งตัว-ตาย” อักษร “ม” และ “คล” คือคำว่า ไม่คลาดไม่คลาย และ อักษร “น” คำว่า “น้อง-นาย”

2. การเล่นคำ

การซ้ำคำ คือ การเล่นเสียงและความหมายของคำโดยการซ้ำคำ หมายถึง การใช้คำเดียวกัน หรือวลีที่เหมือนกันทั้งรูป และความหมาย ที่ใกล้เคียงกัน มาเรียงชิดกัน หรือห่างกัน การซ้ำคำมีจุดมุ่งหมาย ในการเน้นให้เห็นความสำคัญหรือต้องการเพิ่มความไพเราะของเสียง เพื่อย้ำความ หรือชี้ให้เห็นความสำคัญ จากการศึกษาการใช้ภาษา พบว่า มีการซ้ำคำที่มีตัวสะกดและความหมายเดียวกันในตำแหน่งต่าง ๆ ดังใน เพลงเล็กเมียบอกมา

“หล่อดี อะไรก็ดีเสียคาย ไม่ดี ที่มีเมียแล้วหล่อจ้ง ฉันยัง อยากแซวถึงมีเมียแล้ว”

การซ้ำคำ ว่า ดี หล่อ เมีย เป็นการนำคำเดิมมาซ้ำในตำแหน่งต่าง ๆ มากแล้วซ้ำเพื่อเน้นย้ำความหมาย แต่คำว่า ดี เป็นการเล่นคำว่า ดี กับ ไม่ดี เนื้อเพลง ได้กล่าวถึงฝ่ายชายที่หน้าตาดี แต่สิ่งที่ไม่ดีคือฝ่ายชายนั้น ได้มีภรรยาอยู่แล้ว

3. การใช้ภาษาปาก

ภาษาปาก เป็นการใช้คำง่ายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นกคต จันทรเพ็ญ (2531, หน้า 34-35) ได้ กล่าวถึง ภาษาปากไว้ว่า “คำปากหรือคำตลาด บางทีเรียกกันว่าภาษาปาก เป็นคำที่ใช้พูดจากันในหมู่คน ธรรมดาทั่วไป โดยไม่คำนึงว่าจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่” ในวรรณกรรมเพลงที่นำมาศึกษา มีการใช้ภาษา ปาก 2 ลักษณะ คือ การใช้คำภาษาต่างประเทศ และคำอุทาน ดังในเพลง ไม่ต้องลองรักเลย

“ไม่ต้องนั่งดูนานมัวส่งชิก แสร้งทำซี้ซั่วน่ากลัวคงจะแนบ ไม่ผ่านต้องไวหนอยเธออย่า คอยคิคนาน”

ข้อความข้างต้น ได้บรรยายถึงผู้ชายที่เข้ามาขอพบ ว่าไม่ต้องรื้อรอให้เข้ามาเกี่ยวพาราสี ซึ่ง ตนเองพร้อมและชื่นชอบในตัวฝ่ายชายอยู่แล้วนั่นเอง ประโยคที่ว่า แสร้งทำซี้ซั่ว หมายถึง ไม่ตั้งใจทำ หรือไม่ตั้งใจเกี่ยวพาราสีตน คำว่า ซี้ซั่ว เป็นคำในภาษาจีน แปลว่า กระจัดกระจาย, เกลื่อนกลาด, ทำอย่าง ไม่ตั้งใจเพียงให้เสร็จ ๆ ไป และมีคำภาษาปากอีกคำ คือ ชิก ที่มาจากภาษาอังกฤษว่า signal หมายถึง สัญญาณ

ส่วนคำอุทานปรากฏในเพลงวันแรกเจอเลย มีคำว่า “ไอ้” เป็นคำอุทาน ใช้ในการรำพึง พรรณา วิงวอน หรือปลอบ ซึ่งในเนื้อหาคำร้องนี้ ฝ่ายหญิงแสดงอาการตกใจที่ฝ่ายชายเข้ามาประชิดตัว ตาม ลักษณะ “ไวไฟ”จนน่าตกใจ

วันแรก ก็จะโดน ชะแล้วตายแล้วตายแล้ว อะไร กันหว่า
วันแรกที่เจอกันเลย โธ่เอ๋ย ทำมองจ้องตา
มองไม่พอ ยังจ้อไม่ฟัง คุยกันจั่งดั่งโฆษณา
ไอนั่นก็ดี ไอนี้ก็งามอุตุสำห้ เดินตามเลียงน้ำแฟนค้า
ฟอร์มยี่หื้อไวไฟลงใช้ประจำทำมา
มาพูด เสียวเสียว เกี่ยวกับ โรงแรม
อุตุสำห้กระแอมละแหมยังลอยหน้า
เจอวันแรกจะลุย อ๊ะ อู๊อ อะไรกันอา

“ตายแล้ว” เป็นคำอุทานที่แสดงอาการหรือความรู้สึกตกใจหรือประหลาดใจกับพฤติกรรมของฝ่ายชายที่แสดงในครั้งแรกที่พบหน้า แม้ในตอนแรกยังไม่แสดงพฤติกรรมมาก จึงปรากฏคำอุทาน “โธ่เอ๋ย” คือการสงสารหรือเอ็นดูก่อน ต่อมาฝ่ายหญิงพยายามทำให้ฝ่ายชายรู้สึกตัวและตระหนักในการกระทำ จึงกระแอม และปรากฏคำอุทาน “ละแหม” หมายถึง ประหลาดใจ และคำว่า “อู๊อ” ซึ่งเป็นคำอุทานแสดงอาการตกใจของฝ่ายหญิง

4. การใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ คือ การใช้คำเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพ เกิดความรู้สึก และมีอารมณ์คล้อยตามถ้อยคำในบทเพลง เพื่อสุนทรีย์รสในการรับฟัง ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของระพี เรือนเพชร มีการใช้ภาพพจน์อย่างโดดเด่น ดังนี้

4.1 อุปมา

อุปมา คือการเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่งเพื่อให้เห็นภาพหรือเกิดความรู้สึก โดยการนำสิ่งหนึ่งมาเปรียบกับสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำเปรียบที่มีความหมายว่าเหมือน เช่น คุณ ดั่ง ดูราว กล เหมือน ปาน ประหนึ่ง เจก ฯลฯ ภาพพจน์อุปมาปรากฏในเพลง ส่งแฟนขึ้นรถไฟ

รถไฟแล่นไปไกลห่าง เหมือนนางบอกรักเปลี่ยนไป
กลัวสิ่งแวดล้อมกล่อมตัว เมามัวจนลืมนาไร่
ล้อรถกำลังบดราง เหมือนตั้งถูกบดดวงใจ
ยื่นเสร้าน้ำตาไหลหาคนปลอบใจก็ไม่มี
รักร้างดังกวางไกลป่าคั่งปลาตาหนองนที

บทเพลงนี้ได้พรรณนาอารมณ์เสร้าน้ำตาที่ต้องจากกับคนรัก ที่โดยสารทางรถไฟจากวรรค “ล้อรถกำลังบดรางเหมือนตั้งถูกบดหัวใจ” คือการอุปมาล้อรถไฟที่บดราง ว่าเหมือนกับล้อรถมาบดหัวใจ โดยใช้คำ

เปรียบ “เหมือนคั่ง” และเมื่อคนรักต้องอยู่ไกล จึงใช้อุปมา “รักร้างคั่งกวางไกลป่าคั่งปลาตาหนองนที” คือ คนรักต้องอยู่ไกลจากถิ่นฐานบ้านเกิด อาจจะทำให้รักจืดจางลง เหมือนกวางต้องอยู่ไกลจากป่า เหมือนปลาต้องไกลจากแหล่งน้ำ โดยใช้คำเปรียบ “คั่ง”

4.2 อติพจน์

อติพจน์ คือ การบรรยายหรือพรรณนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นจริง เป็นการย้าความรู้สึกนึกคิด หรือการนำเสนอภาพผ่านคำร้องให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ดังในเพลงกลัวเจ็บ

ตายฉันไม่ว่าขออย่า ขออย่าให้เจ็บ เจ็บมัน โหดมันร้ายยิ่งมีค้ายมายีบ

ตายดีกว่าให้ตรมนอนชมเพราะทรวงอักเสบ บอกต่อให้พอรู้ใจยังงายอย่าให้มันเจ็บ

วอนเธอให้จำคอนเซ็ป จะหลอกก็บอกกันเลยทำเฉยไปนานมันเจ็บ

เจ็บตัวไม่กลัวหรือตาย แผลในกายใช้ยาทาเห็น

เจ็บใจไร้ยาทาทาน

ทรمانกว่าการตอกเล็บ

บทเพลงกล่าวถึงความรู้สึกของหญิงสาวที่กลัวความเจ็บปวดอันเกิดจากความรัก เนื่องจากความ “เจ็บมัน โหดมันร้ายยิ่งมีค้ายมายีบ” คือ ความเจ็บนั้นมันเจ็บปวดและโหดร้ายยิ่งกว่าการถูกค้ายมายีบ อีกทั้งความเจ็บใจจากความรักนี้ไม่มียาทาและ “ทรมานกว่าการตอกเล็บ” ทั้งสองตัวอย่างคือการกล่าวจริงว่าการเจ็บจากความรักนี้โหดร้ายและทรมานมาก

4.3 บุคคลวัต

ภาพพจน์บุคคลวัต คือการนำเอาสิ่งที่เป็นนามธรรมให้มีกริยาอาการเป็นรูปธรรม เช่น การใช้ลักษณะ กริยา ความรู้สึกของมนุษย์ไปใช้กับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความรู้สึก หรือบรรยายภาพให้เด่นชัดขึ้น ดังในเพลง ข้าวคอยฝนคนคอยแฟน

เขาแต่งงานสะท้านใจจิ้มเลยคนบ้างเรียงเคียงใกล้หรือไปมีใหม่

ทิ้งเราให้เฝ้ากังวลจะมาหรือเปล่า หรือลืมนแฟนเก่าอีกคน

ท้องนาคอยฟ้าคอยฝน ฉันคอยคนหัวใจกันดาร

บทเพลงกล่าวถึงการรอคอยของหญิงสาว จากวรรคที่กล่าวว่า “ท้องนาคอยฟ้าคอยฝน” การให้บรรยายให้ท้องทุ่งนาทำกริยา “คอย” เป็นภาพพจน์บุคคลวัต สื่อการรอคอยความสุขสมหวัง ความชุ่มชื้นหัวใจ จากชายอันเป็นที่รัก

อภิปรายผล

การศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรม พบว่า วรรณกรรมเพลงของระพี เรือนเพชร ส่วนใหญ่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และความสัมพันธ์ของคู่รัก มีการกล่าวถึงค่านิยมของยุคสมัย วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ ทั้ง 49 บทเพลงประพันธ์ขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2517-พ.ศ. 2539 เพลงดวงจันทร์ไม่มี และนักรบชายแดน แต่งในปี พ.ศ. 2517-2518 กล่าวถึงการออกไปรบของทหาร ซึ่งในช่วงนั้น มีการทำสงครามหลายที่ และเกิดความไม่สงบตามชายแดนทั้ง ด้านชายแดนกัมพูชา และชายแดนทางใต้ รวมถึงมีสงครามระหว่างเวียดนามและกัมพูชา ทำให้บทเพลงได้สะท้อนถึงเหตุการณ์ในช่วงเวลานั้นได้อย่างชัดเจน

ต่อมาในช่วงปี 2526-2528 มีบทเพลงที่ประพันธ์เกี่ยวกับประเพณีงานบวชถึง 2 เพลง ที่ได้สะท้อนภาพประเพณีวัฒนธรรมการบวชเรียนเพื่อทดแทนบุญคุณบิดา มารดา ความกตัญญูทเวทิต และสืบต่อพระพุทธศาสนา วรรณกรรมเพลงเริ่มเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสิหรือแสดงออกทางความรู้สึกความรักที่เน้นความสนุกสนานมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ฝ่ายหญิงที่เป็นฝ่ายเกี่ยวพาราสิฝ่ายชาย อาจเป็นเพราะในช่วงนั้นเพศหญิงมีอิสระทางความคิดมาก นอกจากนั้นเนื้อหาของเพลงยุคก่อนหน้านี้นี้ ผู้หญิงจะไม่กล้าเปิดเผยความรู้สึกภายในจิตใจหรือเรื่องทางเพศอย่างเปิดเผย เพลงที่มีเนื้อหาสื่อความทางเพศ การเกี่ยวพาราสิและการมีความสัมพันธ์ทางเพศเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น

เพลงลูกทุ่งในยุคต่อมาจึงสะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ เป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่ไม่ยึดติดกับวัฒนธรรมแบบเดิม ไม่สนใจเรื่องครอบครัวเดียว มีสิทธิเสรีภาพแสดงออกในเรื่องทางเพศมากขึ้น หรือในบางบทเพลงกล่าวถึง อุปกรณ์สื่อสารที่ได้รับความนิยมในยุคสมัยนั้นคือ วิทยุ ติดตามตัว หรือเพจเจอร์ ซึ่งได้สะท้อนภาพเศรษฐกิจ สังคมในยุคสมัยนั้น ๆ ออกมา แต่โดยรวมแล้ว บทเพลงต่าง ๆ ที่ประพันธ์ออกมากล่าวถึงความรัก ความพึงพอใจ และการเกี่ยวพาราสิ

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมและการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ ระพี เรือนเพชรพบว่า มีการใช้ภาษาปากมากที่สุดอาจจะเป็นเพราะคำเหล่านี้มากับเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทที่สำคัญที่ใช้ในการสื่อสารของคนในสังคมช่วงนั้น และยังมีที่มาจากกรนำเข้าสู่สินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องอุปโภค บริโภคของคนในสังคม ร่องลงมาเป็นการใช้ภาษาภาพพจน์ และการเล่นคำ การใช้คำสัมผัสตามลำดับ การใช้ภาษาดังกล่าวเป็นศิลปะการใช้ภาษาที่ช่วยเพิ่มความไพเราะ และเพิ่มความน่าสนใจให้แก่บทเพลงให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ลักษณะ สุขสุวรรณ (2521) ได้วิเคราะห์การใช้คำกับการใช้สำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายในเพลงลูกทุ่ง สรุปว่า มีการใช้ภาษาหลายลักษณะคือ ใช้คำง่าย สะใจ เลียนเสียงธรรมชาติและเสียงอุทาน ใช้การซ้ำคำ เล่นคำ และมีการใช้นั้นทลัษณ์รูปแบบต่างๆให้เหมาะสมกับอารมณ์เพลงอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาภาพพจน์ในการประพันธ์เพลง เช่นการใช้อุปมา อุปลัษณ์ บุคคลวัตเพื่อทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการ และเกิดความคิดคล้อยตามไปตามท่วงทำนองเพลง โดยรวมแล้วเพลงส่วนมากใช้ภาษาง่าย ๆ ซึ่งช่วยให้เข้าใจตรงกับที่ผู้ประพันธ์ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

น่าจะมีการศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของครูเพลงท่านอื่น รวมทั้งมีการศึกษาพัฒนาการของเพลงลูกทุ่งที่แต่งในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับยุคสมัยที่แต่งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อัดถากร. (2519). คติชนวิทยา. ใน *เอกสารนิเทศการศึกษาระดับที่ 184*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานศึกษานิเทศก์

จินตนา ดำรงเลิศ. (2533). *บทเพลงลูกทุ่ง: ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทย ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประทีป วาทิกทินกร. (2541). *การใช้ภาษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปาริชาติ วินิจ. (2542). *รูปแบบและลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงยอดนิยม*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรเพ็ญ ต้นประเสริฐ. (2533). *เพลงไทยสากลในช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2531: การศึกษาในด้านลักษณะการใช้ภาษาและการสะท้อนวัฒนธรรมไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขงยุทธ พุฒเนียด. (2532). *ลักษณะของภาษาที่ใช้ในการบรรยายข่าวกีฬาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์และนิตยสารกีฬาภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ จำกัด.

ลักขณา สุขสุวรรณ (2521). *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บทเพลง กระชกบานใหญ่สังคม. (2547, 27 กุมภาพันธ์). เดลินิวส์. หน้าพิเศษ 8

มติชน. (2547). *พจนานุกรมฉบับมติชน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.